

ВЛИЯНИЕ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ В ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР ВЪРХУ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ- ТА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ОБЛЕКЛО

Автор: Николай Карев¹

Резюме

Целта на доклада е да се извърши оценка на икономическата ефективност от направените инвестиции в техника и технологии под формата на технологичен трансфер в предприятията за производство на облекло от текстил. Въз основа на оценката е определен ефекта от извършения технологичен трансфер и са определени съществуващите към момента тенденции в тяхното развитие.

На база на набраната информация относно разходите за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи, и чрез приложението на хоризонталния финансов анализ, е проследено изменението на извършените от предприятията инвестиции в средносрочен период от време. Чрез изследване динамиката на рентабилността е определен ефектът от трансфера на технологии върху цялостната дейност на предприятията в сектора производство на облекло от текстил.

Ключови думи: *технологичен трансфер, инвестиции, икономически ефект, производство на облекло*

¹ доц. д-р Николай Карев; катедра „Икономика и стопанско управление“ ХТМУ-София, karev_nk@abv.bg

Технологичният трансфер е съществена предпоставка за успешното функциониране на модерната икономика. Той е в основата на развитието на съвременното предприятие и същевременно е фактор за висока производителност, конкурентоспособност и икономически растеж, и средство за успешно преодоляване на технически и икономически несъответствия между отделните страни.

Технологичният трансфер може да бъде дефиниран като процес на пренасяне на научно-техническа информация от областта на фундаменталната наука през приложната и развойната дейност до сферата на производството². Противоположно на това схващане е, че технологичният трансфер представлява „процес на използване на една и съща технология в нова област, където тя не е била използвана преди това“³, т.е. повторно приложение на технология, създадена и използвана за други цели и в условията на друга обкръжаваща среда. В много случаи технологичният трансфер се определя като „сложен, итеративен процес на съзнателно, целенасочено, обикновено и договорно взаимодействие между две или повече организации за пренос и приложение на нова и полезна информация и знания, методи и процеси, документация, патенти, софтуерни продукти, дизайн, физически обекти (машини и оборудване, съоръжения и др.) в приемащата организация, водещи до повишаване на запаса ѝ от знания и/или до осъществяване на иновации за постигане на фирмените ѝ цели“⁴. Така дефиниран, технологичният трансфер, дава възможност проблемите на технологичния трансфер да се разгледат по-многогранно и многопластово.

Технологичния трансфер е пряко свързан с иновациите в производствената сфера. Той трябва да бъде основно средство за осъществяването на иновационните дейности в стопанската сфера и прилагането на постиженията на научната дейност в нея. Комплексното протичане на посочения процес зависи от степента на приложимост на резултатите от тази научна дейност и от готовността /техническа и психологическа/ на обществото да ги използва в практическата си дейност.

Определянето на ефекта за сектор „производство на облекло“ от направените капиталовложения в него следва да даде информация за съществуващите към момента тенденции за неговото развитие. Изследваният период обхваща годините от 2009 до 2014 година, включително. Ефектът от направените капиталовложения ще бъде установен чрез приложението на хоризонталния финансов анализ⁵. Изборът на този метод за анализ се обуславя от факта, че чрез него може най-пълно да бъде доказано твърдението, че инвестиции под формата на технологичен трансфер, целящи нарастване на конкурентоспособността, трябва да могат да осигуряват възвръщаемост на капитала, с който са извършени. Анализът трябва да завърши с обобщаваща оценка на ефективността от възприетата стратегия и тактика като основа за формиране на бъдещото икономическо поведение на стопанската единица. От такава гледна точка може да се каже, че извършеният

² Георгиев, Ив., и колектив, Мениджмънт на фирмените иновации и инвестиции. С., УИ Стопанство, 1997 с. 48

³ Trends of East – South Technology Transfer, New York, 1998, p. 1

⁴ Атанасова, С., Повишаване на конкурентоспособността на индустриалното предприятие чрез ефективен технологичен трансфер, С., ТУ-София, 2013, с. 7

⁵ Тимчев, М., Финансово-стопански анализ С., Тракия-М 1999, с. 71

анализ има ориентация, както към статиката, така и към динамиката на предприятието. Статиката се идентифицира с началното и крайното стопанско състояние към даден период от време. Динамиката представлява инвестиционната, производствената, търговската и финансовата дейност на предприятието през дадения период от време между две стопански състояния.

Въз основа на набраната информация от Националния статистически институт относно разходите за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи, и чрез приложението на динамичния (хоризонтален) анализ ще се проследи изменението на извършените от предприятията в сектора „производство на облекло“ инвестиции за периода 2009 – 2014 година.

Изменението на стойността на инвестициите в дълготрайни материални активи в сектора „производство на облекло“ по години от анализирания период е представено в Таблица 1.

Таблица 1. Изменение на инвестициите в дълготрайни материални активи в сектора производство на облекло /в хил. лв./

Години	2010	2011	2012	2013	2014
Стойност на инвестициите	- 33 695	27 999	4 212	- 10 339	16 079

От получените резултати се установява съществуването на периоди на активизиране и спад на инвестиционната дейност на предприятията за производство на облекло при придобиване на дълготрайни материални активи, като общото изменение за разглеждания период $\Delta 2014 - 2009 = \text{Сума на инвестициите}(2014) - \text{Сума на инвестициите}(2009) = 105\,912 - 101\,659 = + 4\,253$ показва активизиране на инвестиционната дейност. Имайки предвид факта, че секторът „производство на облекло“ вече е успял да извоюва достойно място на международния пазар, внедряването на нова техника и технология за производство на облекло ще предостави още по-добри възможности за подобряване качеството на произвежданите изделия, разширяване асортимента на произвежданата продукция и повишаване ефективността на производството, което ще подобри конкурентоспособността на предприятията за производство на облекло от текстил.

Изменението на стойността на инвестициите в дълготрайни нематериални активи в сектора производство на облекло по години е представено в Таблица 2.

Таблица 2. Изменение на инвестициите в дълготрайни нематериални активи в сектора производство на облекло /в хил. лв./

Години	2010	2011	2012	2013	2014
Стойност на инвестициите	1 042	2 729	- 2 685	1 159	- 4 073

Реализираното увеличение в стойността на осъществяваните от производствените предприятия инвестиции в нематериални активи през по-голямата част от разглеждания период се дължи преди всичко на регистрирането на собствени търговски марки облекла. Като пример могат да се посочат Andrews fashion studio, Rollmann collection, Iventi, PL Pierlucci casual, Frant, Teodori,

Димитров ООД – Desizo Monni и други. Въпреки посочената тенденция се наблюдава общо намаление на инвестициите в нематериални активи за разглеждания период $\Delta 2014 - 2009 = \text{Сума на инвестициите}(2014) - \text{Сума на инвестициите}(2009) = 24\,386 - 26\,214 = -1\,828/$, което е следствие на работата на ишлеме, заемаща по-голяма част от производството в разглеждания сектор на промишлеността.

Като цяло може да се посочи, че в сектора „производство на облекло“ в по-голямата част от разглеждания период се наблюдава постепенен ръст на реализираните инвестиции в материални и нематериални активи, като този ръст е в полза на материалните активи. Това показва, че ръководствата на предприятията от сектора „производството на облекло“, са осъзнали факта, че за да бъде конкурентна тяхната продукция е задължително да използват съвременна техника и технологии за изработване на продукцията и да реализират собствени търговски марки изделия при които рентабилността е значително по-голяма от тази при работата на ишлеме. В други изследвания се посочва, че повишаване на иновативността на фирмите в нискотехнологичното текстилно производство чрез включване на дизайн услуги и други интензивни на знание бизнес услуги във всички етапи на веригата на стойността е креативен подход за постигане на устойчива интернационализация⁶. В същото време не бива да се пропуска и факта, че чрез модернизацията на производствения процес предприятията ще са в състояние да отговарят на съвременните изисквания за качество и въвеждане на добри производствени практики.

За по-пълна оценка на икономическия ефект от инвестирането в техника и технология е необходимо да се разкрие и зависимостта между реализираните от производствените предприятия приходи и извършените от тях инвестиции в материални и нематериални активи. За изследването на тази зависимост първо ще бъде анализирана динамиката на генерираните в сектора производство на облекло приходи за периода 2009 - 2014 г., която е представена в таблица 3.

Таблица 3. Динамика на реализираните приходи по години в сектора производство на облекло /в хил. лв./

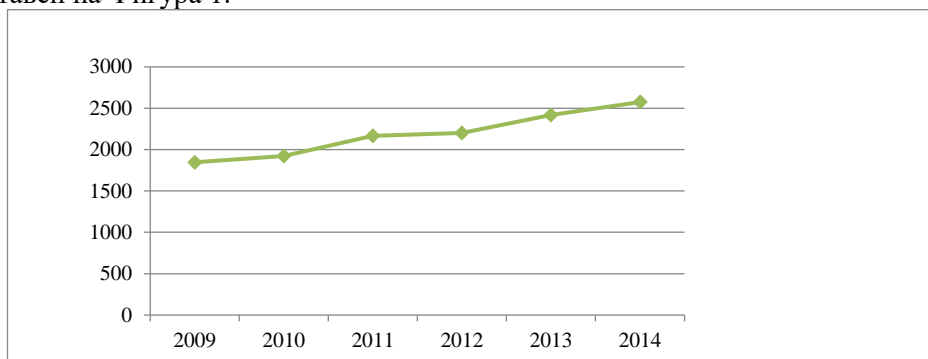
Години	2010	2011	2012	2013	2014
Реализирани приходи	74 853	235 451	44 701	217 372	156 166

Наблюдаваното увеличение в приходите на производствените предприятия в сектора „производство на облекло“ до голяма степен се определя от утвърдените традиционни позиции на родните производители на международните пазари, и в частност, на западноевропейския пазар. В същото време увеличението на стойността на общите приходи $\Delta 2014 - 2009 = \text{Сума от приходите}(2014) - \text{Сума на приходите}(2009) = 2\,575\,726 - 1\,847\,178 = +728\,548/$ се дължи и на въведените в голяма част от предприятията съвременни технологии за разкрояване на детайлите,

⁶ Балтова, С., Интернационализация на фирмите в нискотехнологичния сектор на текстилното производство: Концептуални виждания относно ролята на интензивните на знание бизнес услуги, Текстил и облекло, 2013, 10, стр. 232

модернизирането на производствения процес в цеховете за конфекционеране на облекло и на производството и реализацията на малки количества собствена продукция.

Що се отнася до динамиката на генерираните от предприятията работещи в този сектор нетни приходи, настъпилите изменения в изследвания период имат вида представен на Фигура 1.

Фигура 1. Динамика на нетните приходи в сектор производство на облекло⁷ /в хил. лв/

От нея се установява непрекъснато увеличение на размера на нетните приходи, реализирани от предприятията в изследвания сектор на промишлеността. Това на практика доказва реалните ползи, които носи инвестиционната дейност на предприятията в този сектор на промишлеността.

За постигането на по-голяма цялост на извършвания анализ следва да се проследи и динамиката на разходите, които осъществяват производителите в изследвания сектор на промишлеността. За целта ще бъде проследено изменението в общият им размер, което е представено в Таблица 4.

Таблица 4. Изменение на общите разходи по години в сектор производство на облекло /в хил. лв./

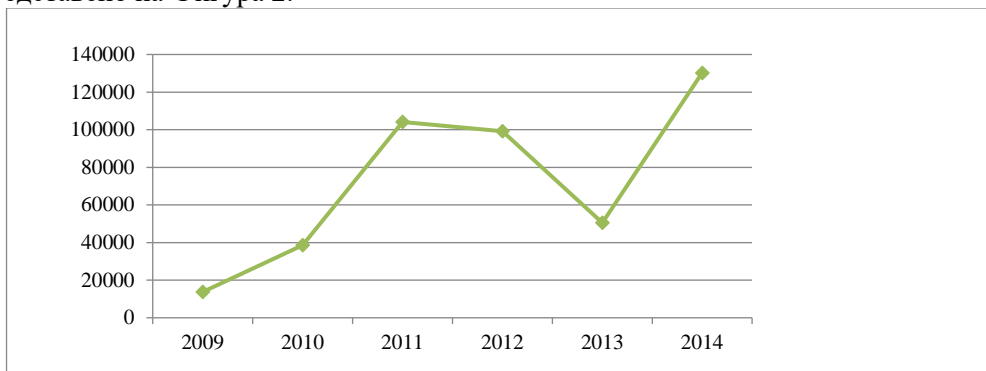
Години	2010	2011	2012	2013	2014
Общи разходи	50 239	169 588	49 681	367 165	- 24 586

Наблюдаваният ръст в общите разходи /общото изменение на разходите за анализирания период е $\Delta 2014 - 2009 = \text{Сума на разходите}(2014) - \text{Сума на разходите}(2009) = 2\,445\,534 - 1\,833\,447 = +\,612\,087/$, извършени от предприятията в сектора „производство на облекло“, предполага, че е извършено рязко увеличение на обема на произведената продукция за периода 2009 – 2014 година и на реализираните първоначални разходи за обновяване на производствените мощности и внедряването на съвременни технологии за производството на облекло.

След като подробно беше проследена динамиката на приходите и общите разходи, осъществени от производителите в изследвания сектор, за да бъде доказано твърдението, че въвеждането на нова техника и технологии води до реализирането на печалба, ще бъде посочен генерираният размер на печалбата от производствените предприятия и ще бъде проследено нейното изменение, което е

⁷ Фигурата е съставена по данни на НСИ 2015 г.

представено на Фигура 2.

Фигура 2. Динамика на печалбата в сектор производство на облекло /в хил. лв./

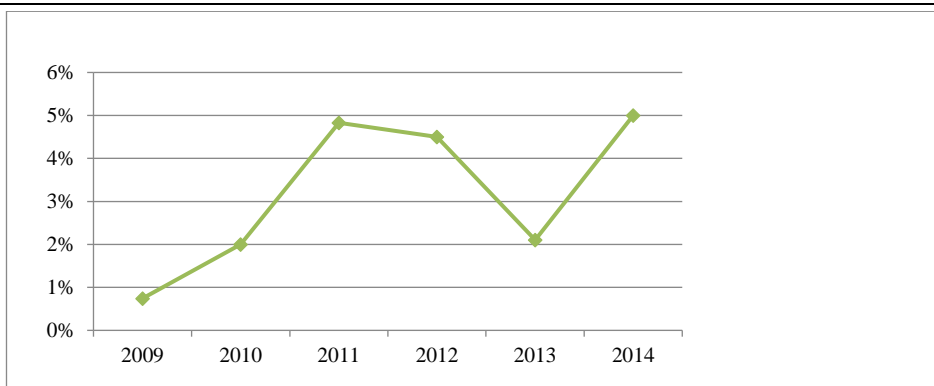
Общата стойност на изменението за периода 2009 – 2014 година възлиза на 116 461 хил. лв. /Реализирана печалба(2014) – Реализирана печалба (2009) = 130 192 – 13 713/. Така реализирания размер на увеличение на печалбата показва, че в резултат на активната инвестиционна дейност на предприятията от сектора производство на облекло, се повишават получените от тях доходи. По този начин се създават добри възможности за акумулирането на допълнителен паричен ресурс, който в последствие да бъде вложен във въвеждането на нова техника и технология, която ще позволи подобряване на качеството и асортимента на произвежданата продукция. Така на практика предприятията от сектора производство на облекло ще увеличат конкурентните си предимства спрямо останалите производители на международния пазар.

За определянето на ефекта от трансфера на технологии върху цялостната дейност на предприятията в сектора производство на облекло ще се изследва динамиката на рентабилността им. Изборът на това финансово съотношение се обуславя от факта, че рентабилността е един от основните показатели, даващи информация за постигнатите икономически резултати при реализирането на инвестиции с иновационна цел.

Необходимо е да се подчертае, че под рентабилност се разбира способността на капитала да произвежда резултат. От друга страна, рентабилността представлява степента на доходност на капитала. Тя се определя посредством сравнението на получения резултат от дейността и използваните за това средства⁸.

Изменението на рентабилността на база приходи, реализирана от производителите в сектор производство на облекло е представена на Фигура 3.

⁸Белев, Д. Икономически анализ, прогнозиране и планиране в предприятието, С., Фор Ком 2000, с. 59

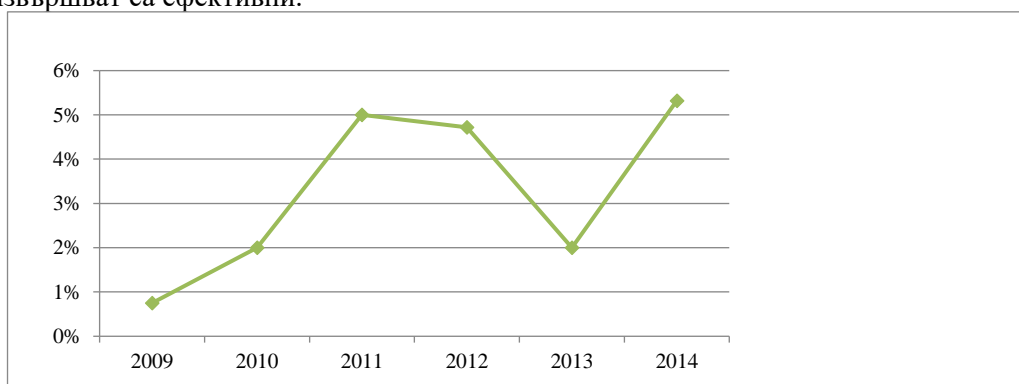

Фигура 3. Динамика на рентабилността на база приходи в сектор производство на облекло

От получените данни се установява, че за периода 2011 – 2013 г. се наблюдава спад в рентабилността на предприятията, опериращи в разглеждания сектор на промишлеността. Трябва да се отбележи, обаче, че това се дължи на повишените разходи за въвеждане на ново производствено оборудване през разглеждания период. В същото време възвращаемостта на вложените средства в нови дълготрайни материални активи изисква повече време, което дава възможност да се прогнозира бъдещо увеличение на стойностите на този показател.

Настъпилите изменения в показателя рентабилност на база общи разходи в рамките на изследвания период са представени на Фигура 4.

Може да се посочи, че съществуваща тенденция в сектора е спазването на степента и посоката на динамика на рентабилността на разходите с рентабилността на база приходи. Колебанията в този показател за сектор „производство на облекло“ също определят периоди на подем и спад. Тенденцията, която може да се определи към края на разглеждания период, е в посока увеличение на разходите, но и на тяхната рентабилност, което означава, че капиталовложенията, които се извършват са ефективни.

Фигура 4 Динамика на рентабилността на база общи разходи в сектор производство на облекло

В заключение може да бъде отбелязано, че наблюдаваният ръст на инвестициите в материални и нематериални активи през по-голямата част от разглеждания период, осъществени от предприятията в изследвания сектор на промишлеността

спомага за повишаването на качеството на произвежданата продукция, разширяването на продуктивния асортимент и за въвеждането на добра производствена практика. В същото време така изброените ползи от въвеждането на нова техника и технологии предоставят добри възможности за повишаването на конкурентоспособността на тези предприятия. Като доказателство за това служи факта, че в рамките на изследвания период при производството на облекло производителите реализират положителни финансови резултати.

Използвана литература:

1. Атанасова, С., Повишаване на конкурентоспособността на индустриалното предприятие чрез ефективен технологичен трансфер, С., ТУ-София, 2013
2. Балтова, С., Интернационализация на фирмите в нискотехнологичния сектор на текстилното производство: Концептуални виждания относно ролята на интензивните на знание бизнес услуги, Текстил и облекло, 2013, 10
3. Белев, Д., Икономически анализ, прогнозиране и планиране в предприятието, С., Фор Ком 2000
4. Георгиев, Ив., и колектив, Мениджмънт на фирмените иновации и инвестиции, С., УИ Стопанство, 1997
5. Национален статистически институт – статистически данни за сектор производство на облекло от текстил 2015
6. Тимчев, М., Финансово-стопански анализ С., Тракия-М 1999
7. Trends of East – South Technology Transfer, New York, 1998